

3

Vragenuur

Vragenuur

Vragen Timmermans

Vragen van het lid Timmermans aan de minister van Buitenlandse Zaken, bij afwezigheid van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp, over **het bericht "Trump legt importheffingen op aan Canada, Mexico en China"**.

De voorzitter:

Dan verwelkomen wij de minister van Buitenlandse Zaken hier. Hij zal ondervraagd worden door de heer Timmermans van de fractie van GroenLinks-PvdA. Ik geef hem graag het woord.

De heer Timmermans (GroenLinks-PvdA):

Dank u wel, voorzitter. Dit is voor ons allemaal wel even een overgang, naar een heel ander onderwerp.

Voorzitter. President Trump doet precies wat hij voor de verkiezingen heeft aangekondigd. Hij dreigde met handelsmaatregelen en hij is begonnen met het nemen van handelsmaatregelen. Deze Kamer heeft vanaf 14 november bij herhaling aan het kabinet gevraagd: kom met een plan voor hoe we hiermee moeten omgaan. Het is nu begin februari en er ligt nog steeds geen plan. Het kabinet is op dit punt stuurloos, met verschillende uitlatingen van verschillende bewindslieden, met onduidelijkheid over de vraag of men nu voor Nederland een eigen niche wil uitbouwen met de Amerikanen of niet. Het is belangrijk om hier goed uit te komen, zeker als handelsland, want als we in een handelsoorlog terechtkomen, komen er heel veel banen in gevaar, zou de Nederlandse economische groei een tik kunnen krijgen en zal iedere burger misschien wel €500 extra kwijt zijn. Ik hoop dat de minister het met mij eens is dat Europa hierin eensgezind moet optreden. We moeten schouder aan schouder tegen de Amerikanen zeggen: we willen dit niet; we vinden het niet nodig, maar als u het doet, zullen we passend reageren. Dat is volgens mij de enige manier om mogelijk te voorkomen dat we in een handelsoorlog terechtkomen. Ik ben heel benieuwd naar de reactie van de minister.

De voorzitter:

Het woord is aan de minister.

Minister Veldkamp:

Voorzitter. Ik vervang de minister voor Buitenlandse Handel, die op dit moment in Warschau is voor een vergadering van de Europese handelsministers, uiteraard ook om te vergaderen over precies deze kwestie: handel en handelstarieven en de mogelijke acties van de heer Trump. Dat doen ze eigenlijk al maanden. De heer Timmermans had het over 14 november. Er is al maandenlang overleg tussen de EU-ministers van Handel. Met de Europese Commissie is men daarover in gesprek. Hierover heeft ook overleg plaatsgevonden met de Tweede Kamer. Vandaag is de

minister voor Buitenlandse Handel dus ook in Warschau aanwezig.

Ja, ik deel de zorg die de heer Timmermans hier neerzet, de zorg over handelstarieven en het effect op onze economische situatie en onze banen. Ja, ik kan aan de heer Timmermans bevestigen dat het alleszins het plan is, ook van de minister voor Buitenlandse Handel, om hierin als Europa eensgezind te opereren en een reactie in te plannen die eensgezind en duidelijk is. Op de precieze inhoud daarvan ga ik nu niet vooruitlopen.

De heer Timmermans (GroenLinks-PvdA):

Het gaat in eerste instantie, ook vandaag, over handelsmaatregelen, maar we zien dat de Amerikaanse president eigenlijk het hele internationale systeem onderuithaalt. Hij trekt het tapijt eronderuit. Alles gaat veranderen. De hele Europese Unie zal zich daartoe moeten verhouden. Dat betekent niet alleen naar handelsbeleid kijken. Het betekent ook ervoor zorgen, zoals deze Kamer ook wil, dat we onze defensie versterken. Het betekent ook dat we ervoor zorgen dat we in staat zijn om in het vacuüm te stappen dat de Amerikanen op allerlei plekken zullen veroorzaken. Welk plan heeft het kabinet? Ik vraag het voor de zoveelste keer. De Kamer heeft u keer op keer gevraagd om met een plan te komen en er ligt nog steeds geen plan. U bent stuurloos bezig. U spreekt vandaag ook mooie woorden over wat u wilt doen, maar u heeft de Kamer nog op geen enkele manier geïnformeerd over wat uw plan is. Ik hoop dus dat we op heel korte termijn van u kunnen horen hoe Nederland in het kader van de Europese Unie gaat proberen om de schade die mogelijk door het gedrag van Trump wordt veroorzaakt, te voorkomen en welke alternatieven we hebben om onze economie te schragen.

Minister Veldkamp:

Nederland is niet gebaat bij hogere handelstarieven en handelsoorlogen. Onze inzet blijft onderwijl wel gericht op een constructieve samenwerking met de VS. Wij zullen niet als eerste stappen zetten. Het is heel belangrijk dat we als Europa, zeker waar het gaat om handel, eensgezind met elkaar optrekken. Over dat eensgezind met elkaar optrekken zijn we met Europese collega's in gesprek. Ik ga nu niet vooruitlopen op de stappen die daarin worden voorzien, want er zijn ook nog geen Amerikaanse maatregelen richting de EU aangekondigd, maar daar wordt zeker op voorbereid en daarvoor geldt een Europese regie. De EU zal reageren als er extra tarieven op Europese goederen komen. Nogmaals, we zijn erover in gesprek. Op dit moment is mevrouw Klever, de minister voor Buitenlandse Handel, daarover met haar Europese collega's in gesprek in Warschau.

De heer Timmermans (GroenLinks-PvdA):

Met uw welnemen, voorzitter, spreek ik de minister nu ook aan als minister van Buitenlandse Zaken. Hier is meer aan de hand dan alleen tarieven en handel. Als Oekraïne voor iets moet tekenen wat niet leidt tot de nederlaag van Poetin, als we ons moeten bezighouden met de vraag of een deel van het Koninkrijk Denemarken moet worden afgestaan aan de Verenigde Staten, als er op allerlei andere fronten conflicten dreigen te ontstaan met de Verenigde Staten, dan is het zeer urgent dat Europa laat zien dat we hier eensgezind in zijn, dat we ons niet laten wegdrukken en dat

we ook solidair zijn met de Europese landen die hier mogelijk grote schade van ondervinden, Denemarken als eerste. Denemarken en Finland, landen die toch altijd extreem zuinig zijn geweest, zeggen nu: als daar meer geld vanuit Europa voor nodig is, zijn wij bereid die stap te zetten. Ondertussen weet deze Kamer nog steeds niet hoe de Nederlandse regering daarin staat. Ik vermoed dat dit komt doordat u gewoon intern verdeeld bent op dit punt. Maar verdeeldheid en stuurloosheid kunnen we ons in deze tijd niet permitteren. Ik vraag u dus nogmaals om op korte termijn met een plan naar de Kamer te komen, zodat Nederland de capaciteit krijgt om fatsoenlijk door deze enorm ingewikkelde tijd te navigeren. Nu ligt er niks. U bent stuurloos. Ik vind dat onaanvaardbaar.

Minister Veldkamp:

Ik werp de notie dat we stuurloos zijn verre van me. We denken wel degelijk na en hebben al maanden nagedacht en overleg gepleegd, ook met de Kamer, over hoe met het fenomeen van een disruptieve Amerikaanse president om te gaan. De nieuwe Amerikaanse president denkt niet in termen van verdragen en vrijhandel, zoals de heer Timmermans als geen ander zal beseffen; hij denkt in termen van macht en machtsuitoefening. Hij gaat allerlei dossiers verbinden en we zullen ons dus moeten instellen op onzekerheid. Ik kan alomvattende plannen maken, zoals de heer Pronk dat vroeger deed, maar daarmee kan ik de realiteit niet vatten. Zoals ik eerder in de Kamer heb gezegd, denk ik dat we niet opgewonden moeten zijn. We hebben geen relatie met een persoon. We hebben een relatie met de VS en die is heel belangrijk op het gebied van nationale veiligheid en op het gebied van economische betrekkingen. We zullen te maken krijgen met een wereld waarin het ruiger weer is en niet iedereen volgens de geldende spelregels opereert. Dat geldt dus ook voor het thema dat de heer Timmermans heeft aangesneden, namelijk handel en handelstarieven. Mocht het tot tarieven op Europese goederen komen, dan zal Europa daarop reageren. En dan is het de inzet van dit kabinet om daar ook als EU op te reageren.

De heer Jetten (D66):

Een handelsoorlog raakt Nederlandse consumenten en ondernemers keihard in de portemonnee. Daar moeten we dus als Europa sterk en eensgezind optreden. Dan helpt het niet als ministers Klever en Beljaarts op eigen houtje naar de VS gaan en dwars door de Europese aanpak heen marcheren. Ik ga er dan ook van uit dat de minister van Buitenlandse Zaken erop toeziet dat het kabinet in het Europese belang handelt. Mijn vraag aan de minister is: als Trump een handelsoorlog start met zo'n beetje iedereen in de wereld, wanneer gaan we dan voor onszelf zorgen? Wanneer gaan we de kansen pakken die vrijhandel aan de Europese Unie en Nederlandse ondernemers biedt? Wat gaat het kabinet doen om het Mercosur-verdrag zo snel mogelijk te ratificeren en die vrijhandel met Latijns-Amerika, maar wat mij betreft ook met Mexico en Canada, beter van de grond te krijgen, zodat Nederlandse ondernemers geld kunnen verdienen in de rest van de wereld?

Minister Veldkamp:

Ik vind het juist heel goed dat ministers Beljaarts en Klever zelf naar de VS reizen en daar ook zelf een nieuwe Amerikaanse administratie engageren. Dat doen ze ook binnen het kader van wat we in Europa afspreken en hoe we het

Europese beleid vormgeven, juist omdat dat zo'n stevig kader biedt en omdat de bevoegdheden op het gebied van internationale handel ook bij de Europese Unie zijn belegd. Dat beseffen zij ook als geen ander.

Wat betreft Mercosur, dat de heer Jetten aansnijdt, geldt dat we ieder handelsakkoord op zijn merites zullen beoordelen. Dat zal bij het Mercosur-verdrag niet anders zijn. Mevrouw Klever heeft de Kamer op 16 december per brief geïnformeerd over het verdere proces daaromtrent. Eerst legt de Europese Commissie naar verwachting de definitieve teksten van het EU-Mercosur-akkoord nog ter besluitvorming voor aan de Raad. We gaan die groep bestuderen. De Kamer zal dit voorjaar de kabinetsappreciatie op basis van die specifieke teksten ontvangen. Die appreciatie ontvangt u dus nog. Dat wil ik hierover zeggen.

Dan over handel, een handelsoorlog en de opmerking van de heer Trump. Nogmaals, mocht het tot extra tarieven op Europese goederen komen, dan zal Europa daarop reageren. De Kamer zal goed begrijpen dat het richting de VS qua onderhandelingstechniek weinig zin heeft om wat daar dan precies in wordt besloten hier al op tafel neer te leggen.

De heer Boswijk (CDA):

Het is inderdaad niet verstandig om al je kaarten meteen op tafel te leggen. Maar het zou wel verstandig zijn om duidelijk een gesloten Europees front te laten zien en duidelijk te laten zien waar jouw punt op de horizon is. Ik zie helaas toch een rode lijn, namelijk continu een afwachtende houding. In sommige gevallen sluiten we ons zelfs niet aan bij de koplopers, maar gaan we ons steeds meer aansluiten bij de hekkensluiters. Dat is men niet van Nederland gewend wat betreft de steun aan Oekraïne of investeringen in Defensie. We hebben vorige week met deze minister ook een debat gehad over de informele Europese Raad. Premier Schoof kon er door ziekte helaas niet heen. Daar heb ik alle begrip voor. Maar we laten ons dan vervangen door Luxemburg, de hekkensluiter wat betreft de NAVO-norm. Wat zegt de Luxemburgse premier? "Het is belangrijk dat we die 2% halen." Wij halen die 2% al. Het gaat over de stap hierna. Ik deel dus de zorg van collega Timmermans dat we continu terughoudend zijn. Ik wil daarom ook een appel doen op deze minister om de voortrekker te worden, ook als het gaat over die handelsoorlog. Ik wil hem ook oproepen om gelijkgestemden te zoeken, bij voorkeur bij de Scandinavische landen en de Oost-Europese landen.

Minister Veldkamp:

Met landen die de heer ... Sorry.

De voorzitter:
Boswijk.

Minister Veldkamp:

De heer Boswijk. Ik moet als geen ander weten dat het de heer Boswijk betreft en niet de heer Krul.

We hebben ook heel veel contact met de landen die de heer Boswijk noemt. Ik tel daar de Baltische staten bij op. Ik kom bijvoorbeeld net uit een werklunch met de Estische minister. We trekken daar zeer gelijkgezind mee op. Als Nederland zijn we in Europa een voortrekker, bijvoorbeeld op het punt

van de interne markt, het uniform maken van de kapitaalmarkt, Justitie en Binnenlandse Zaken, het versneld uitvoeren van elementen van het Asiel- en Migratiepact en de EU-sancties tegen Rusland. In tal van dingen zijn wij een voortrekker. Wij zijn ook een land dat een zeer actieve rol speelt in de EU op het punt van mogelijke maatregelen van de EU richting de VS mocht de heer Trump tarieven instellen, ook gezien onze handelsbelangen en de rol van Nederland als distributieland. Mevrouw Klever is daar als minister voor Buitenlandse Handel buitengewoon actief mee bezig.

Mevrouw Kamminga (VVD):

Ik wil toch wel even het warme betoog van mijn collega voor Mercosur ondersteunen. Ik wil toch ook aan de collega's hier in de Kamer die dit nog niet steunen en wel hier een warm pleidooi komen houden, vragen dat in die context te blijven zien. Maar het is waar; we vragen al maanden aan minister Klever om met een visie te komen, want we lopen echt achter de feiten aan. Het is niet alsof we nog maar net weten dat China een assertief economisch beleid voert. Het is ook niet alsof Trump zijn ideeën geheim heeft gehouden. De vraag is dan ook: wanneer komt dit kabinet nou eindelijk met die visie? Met welk mandaat en met welk verhaal zit ze daar in die EU-Raad? Dat is in ieder geval toch wel het minste wat we als Kamer zouden mogen verwachten.

Minister Veldkamp:

Ik heb uitgelegd dat de minister voor Buitenlandse Handel een actieve rol speelt in de EU-ministerraad. Ik kan daar zelf ook van getuigen, want dat hoor ik ook terug van mijn collega's van Buitenlandse Zaken en Europese Zaken. Nederland speelt daar zijn rol en is daar niet bang voor. Nederland is een belangrijk handelsland en speelt ook een rol in de internationale handel, bijvoorbeeld als het gaat om het Europese handelsverdrag met Mexico, maar ook nu op het gebied van de mogelijke Amerikaanse tarieven op Europese goederen. Dat was namelijk het onderwerp dat de heer Timmermans hier vandaag aansneed. De heer Trump heeft op die manier ook tarieven aangekondigd voor Canada en Mexico. Die zijn nu uitgesteld. Hij heeft ook tarieven aangekondigd op Chinese goederen en die zijn nu ingegaan.

De heer Dassen (Volt):

In een veranderende wereld, die steeds ruiger wordt en waarin steeds meer het recht van de sterkste gaat gelden, is er op het "America first"-beleid maar één antwoord mogelijk. Dat is een verenigd Europa. Ik hoor de minister nu een paar keer zeggen dat de voorbereidingen in volle gang zijn, maar we zien ook dat Trump op een andere manier in dit soort handelsoorlogen wil zitten. Hij verbindt namelijk allerlei zaken met elkaar. Dat zien we nu ook met Canada en Mexico. Ik wil van de minister weten of de Europese Unie voldoende op deze manier hiernaar gekeken heeft en of ze zelf ook in staat is om dit soort zaken met elkaar te verbinden of los te halen, om zo te voorkomen dat wij dadelijk iets moeten inleveren om een handelsoorlog te voorkomen, zij het Oekraïne, zij het Groenland of zij het wat anders.

Minister Veldkamp:

Dat is precies wat ik ook zelf al maanden in Brussel zeg. President Trump zal niet alleen disruptief en transactioneel optreden, oftewel "voor alles hoort wat", maar zal ook talloze thema's verbinden. Daarop moeten niet alleen de EU en de EU-lidstaten zijn ingesteld, maar ook de Europese Commissie. Ik heb dat pas nog eens een keer duidelijk gemaakt aan bepaalde Europese functionarissen, die nog steeds in hun kokers zaten te denken. Dus de Europese instellingen moeten daar soms nog een slag in maken. Maar als het hier gaat over handel en handelstarieven, kan ik zeggen: mocht het tot extra tarieven op Europese goederen komen, dan is het belangrijk dat de EU robuust, de-escalierend en proportioneel reageert, op een manier die heel duidelijk is en die heel duidelijk maakt hoe de zaken staan. Dan willen we eensgezind optreden, dus ook met een duidelijke Europese regie. Dat is precies waarom de minister voor Buitenlandse Handel zich op dit moment in Warschau, in vergadering met de Europese collega's, bevindt.

De heer Dassen (Volt):

Op het eerste punt zit precies mijn zorg. Ik hoop dat de minister die nog iets verder weg kan nemen. Is de Europese Commissie in staat om creatief genoeg te denken? Hebben wij zelf scherp welke afhankelijkheden de Verenigde Staten van Europa hebben, zodat we eventueel daarop kunnen handelen? Hebben wij scherp genoeg wat we met elkaar kunnen verbinden als Trump dat richting ons ook doet? Mijn vraag aan deze minister is of Europa daar ook voldoende oog voor heeft. Kunnen wij bijvoorbeeld ook nadenken over de economische en de politieke macht, die in de Verenigde Staten steeds meer verbonden zijn? Kunnen we er bijvoorbeeld ook onderzoek naar doen of dat wel volgens de juiste regels is? Want daar hebben we in Europa ook instrumenten voor.

Minister Veldkamp:

De heer Dassen legt de vinger op een zere plek. Vanuit een pro-Europese partij als Volt vind ik dat heel interessant, want ik ervaar de Europese instellingen vaak wel als log, langzaam en verkokerd. Die instellingen hebben niet altijd de cultuur om zich erop in te stellen om verschillende thema's met elkaar te verbinden, zoals de heer Trump doet, en daar adequaat op te reageren. Ik denk dat wat dat betreft de creativiteit vaak veel meer van de lidstaten komt: hoe denken we daarover na, hoe verbind je thema's, hoe ga je daarmee om? Dat is ook iets wat we als lidstaat typisch inbrengen. Jongens, wij zijn als lidstaat eigenlijk redelijk goed gecoördineerd, is mijn ervaring, vergeleken met andere EU-lidstaten. We hadden vanmorgen ook weer een onderraad van de ministerraad over Europese zaken. We zijn vrij goed gecoördineerd als je het vergelijkt met bijvoorbeeld een grote lidstaat als Duitsland. Het is zaak om goed gecoördineerd te opereren. We willen ook dat de instellingen van de EU samen met de lidstaten hier goed gecoördineerd in optrekken.

Mevrouw Bikker (ChristenUnie):

We wisten wat Trump ging doen. We wisten natuurlijk niet precies welke maatregelen hij zou nemen, maar wel dat hij er stevig in zou gaan, dat hij de koers om zou gooien en dat wij de boeggolven zeker zouden meemaken. Het laatste wat je dan moet doen, is aankleven. Het eerste wat je moet doen, is een clever, streetwise beleid formuleren. Juist op dat punt: we zien dat USAID de hulpbedragen enorm

omlaag schroeft. We zien dat in de schuren in Ethiopië het zaad klaarligt om te worden uitgedeeld in de dorpen, maar dat dit niet meer gebeurt. Dan weten we dat er daar over een paar maanden een hongersnood volgt. We weten dat instabiliteit op het continent Afrika hier gevolgen heeft. Dus ik vraag het kabinet: wees clever en kijk vooruit, of het nu gaat om ontwikkelingssamenwerking of om de handelsakkoorden. Schiet nou op met een echte visie en zorg dat we rond ontwikkelingshulp een stap vooruit gaan zetten in plaats van dat we alleen maar achteruitgaan en onderhandelen, praten en praten.

Minister Veldkamp:

We hebben voldoende visie en we spreken met andere Europese collega's over hoe met een Trump-administratie om te gaan. Ik kijk er wel echt voor uit om hier megafoon-diplomatie over de Trump-administratie te gaan bedrijven. Ik kan iedere dag gaan zeggen "dit of dat is een schande", maar ik kijk vooral naar wat effectief is. Effectief is om nu met Europese partners in gesprek te zijn, zoals de minister voor Buitenlandse Handel dat nu doet in Warschau, en te kijken hoe je je verder voorbereidt, mochten er handelsmaatregelen komen. Dat geldt ook voor andere beleidsterreinen. Het is effectief om af te stemmen in de EU en te kijken hoe je zal reageren wanneer de nood aan de man is wat dat betreft, en niet meteen alle kaarten op tafel te leggen in het openbaar.

De heer Vermeer (BBB):

Wat ons betreft is het heel goed dat het kabinet ministers stuurt om rechtstreeks te praten met de Trump-administratie. De minister noemde al dat Trump denkt en handelt vanuit macht. Daar kunnen we van alles van vinden, maar het ontvangen van illegale migranten door Colombia en het versterken van de grenscontrole door Mexico geeft in ieder geval wel aan dat deze strategie op zijn minst voor de korte termijn zeer effectief is. Dat lijkt ons effectiever dan kopjes thee drinken of oeverloos praten in Europa om het eerst met elkaar eens te worden. Ik wil de minister graag vragen wat wij hier als Nederland en als Europa van kunnen leren, want de tijden van alles altijd maar in goed overleg proberen te doen, lijken voorbij, in ieder geval in de internationale situatie.

Minister Veldkamp:

Ik vind het een interessante van de heer Vermeer. Ik denk dat we de wereld moeten nemen zoals die is en dat we dat realistisch moeten beseffen. Het staat ook letterlijk in het regeerprogramma dat we een realistische inschatting willen hebben en realistisch buitenlandbeleid willen voeren ten opzichte van de krachtenvelden die er in de wereld zijn. Het is een onrustige wereld. Het is een wereld vol onrust, oorlog en onzekerheid en dat gaat ook niet morgen weg. Ik heb hier eerder in de Kamer gezegd: het is als een orkest zonder dirigent; er zijn meer protagonisten dan partners en niet iedereen speelt meer volgens de geldende spelregels, ook westerse partners niet.

De VS willen de internationale spelregels wijzigen omdat ze menen — althans een groot deel van de Amerikaanse kiezers; de heer Trump heeft een ruim mandaat gekregen — dat die regels zich tegen hen zijn gaan keren, zowel op handelsgebied, economisch, als op veiligheidsgebied. Trump meent dat de status quo is geëxporteerd door

opkomende grootmachten als China en dergelijke. Dat is allemaal heel interessant. Daar kunnen we eindeloos op reflecteren. Maar wat in ieder geval van belang is — en dat is mijn antwoord aan de heer Vermeer — is: we nemen de wereld zoals die is. Die zal keihard zijn, het zal er ruig aan toe gaan en dat zal ons regelmatig uit onze comfortzone halen. Het betekent ook dat wij ons niet kunnen wentelen in ons eigen gelijk. Wij zullen moeten kijken wat de Amerikaanse administratie doet, wat China doet, wat tal van andere landen doen en hoe wij ons daartoe gaan verhouden.

De heer Omtzigt (NSC):

We hopen natuurlijk dat er geen handelsoorlog komt. Het is ook belangrijk dat de Nederlandse ministers zowel in Polen als in de VS actief zijn. Maar de kans dat die er komt, is vrij realistisch. Wij weten natuurlijk dat er in Brussel gewoon lijsten klaarliggen van welke tarieven Europa zal opleggen aan welke sectoren en bedrijven. We weten ook dat landen als Frankrijk en Duitsland buitengewoon actief zullen zijn om ervoor te zorgen dat hun belangrijke industrieën het minst getroffen worden. Heeft Nederland genoeg inzage en genoeg inspraak in die lijsten om te weten dat essentiële sectoren van Nederland, of dat nou de landbouw of de chipsector betreft, niet disproportioneel geraakt zullen worden door de keuzes die de Europese Commissie maakt als er een handelsoorlog komt en er tit-for-tatmaatregelen genomen worden?

Minister Veldkamp:

In antwoord op de heer Omtzigt: voor de VS weten we dat niet maar daar vraagt de heer Omtzigt ook niet naar. We weten niet waar de VS mee komen. Voor Europa weten we dat wel. We weten waar de Commissie aan denkt. We treden ook samen op, onder regie van de Commissie en het voorzitterschap. Het is ook wel essentieel dat Nederland, zelf ook een handelsland, zijn handelsbelangen en economische belangen beschermt. Dat zijn ook telkens thema's op economisch gebied die wij bij de Commissie en bij de collega's in de Raad onder de aandacht brengen. Wel blijft overeind dat wij als totaliteit het meeste baat zullen hebben op handelsgebied door samen te staan, samen een vuist te maken en eensgezind op te treden. We gaan niet als eerste een stap zetten maar we zijn wel voorbereid. We zijn niet naïef, zoals mevrouw Klever ook heeft gezegd. We gaan antwoorden wanneer dat nodig is.

De voorzitter:

De laatste vraag van vandaag: de heer Timmermans, GroenLinks-PvdA.

De heer Timmermans (GroenLinks-PvdA):

De minister heeft zojuist omschreven wat in het Duits een "Zeitenwende" wordt genoemd, namelijk tijden die fundamenteel veranderen. De minister heeft niet geantwoord op verschillende vragen van collega's. Kom met een plan hoe Nederland hiermee om moet gaan! De Nederlandse economie is een zeer open economie. Wij zijn sterk afhankelijk van internationale handel. Wij zijn sterk afhankelijk van de internationale rechtsorde. Ik vind het niet meer dan normaal dat het kabinet met een plan komt om te laten zien hoe wij in deze onzekere tijden opereren. Op dit moment vind ik dit kabinet stuurloos. Ik herhaal dat. Ik verwacht van dit kabinet

een plan en ik zal bij de regeling van werkzaamheden ook een debat aanvragen om hier eens fundamentele over te kunnen praten. Er staan enorme belangen op het spel en die vragen om een masterplan van de kant van de Nederlandse regering.

Minister Veldkamp:

De heer Timmermans en ik zijn het met elkaar eens dat er enorme belangen op het spel staan. Tegelijkertijd schuurt het als hij vraagt om nationale plannen, terwijl hij tegelijkertijd verwacht dat wij Europees eensgezind samen optreden. Eensgezind samen optreden betekent dat we onze inbreng, wat Nederland vindt, wat Nederland zo belangrijk vindt, in dat Europese spel inbrengen en dat we niet iedere handels- onderhandelingspartner buiten de Europese Unie inzicht geven in wat de lidstaatplannen daarin zijn. We moeten daar eensgezind in optreden, onder Europese regie. Dat is waar mevrouw Klever op dit moment in Warschau aan werkt. Het heeft geen zin als ik in de Kamer zeg, of zij voor de camera daar, wat precies de Nederlandse plannen zijn als dat nog niet in Europees verband voorligt.

De voorzitter:

Tot zover. Dank aan de minister. Fijn dat u bij ons was. Tot zover het vragenuurtje. Ik schors tot 15.00 uur en dan gaan we stemmen.

De vergadering wordt van 14.55 uur tot 15.02 uur geschorst.